

JONA

Preek over **Jona 4**

ds L.J. Joosse, Groningen-NW

Liturgie:

Morgendienst

Votum en groet

Psalm 98: 2 en 3

Wetlezing uit Exod. 20

Psalm 19: 3 en 4

Gebed

Schriftlezing: Exodus 34: 6 en 7; Jona 4: 1 – 11

Psalm 72: 1 en 4

Tekst Jona 4: 10-11

Preek

Gezang 110: 3 en 5

Dankgebed en voorbeden

Collecte(n)

Gezang 110: 1, 2 en 4

Zegen

Wonderboombladeren

Middagdienst

Votum en groet

Psalm 98: 2 en 3

Gebed

Schriftlezing: Exodus 34: 6 en 7; Jona 4: 1 – 11

Psalm 72: 1 en 4

Tekst Jona 4: 10-11

Preek

Gezang 110: 3 en 5

Geloofsbelijdenis gezang 179 a of b

Dankgebed en voorbeden

Collecte(n)

Gezang 110: 1, 2 en 4

Zegen

Gemeente van de Here Jezus, brs, zrs, jongelui, gasten,

In het Oude Testament komen veel gebeurtenissen en personen naar voren die rechtstreeks terugkomen in het Nieuwe Testament. Denk aan Salomo. Jezus herinnert aan het prachtige koninkrijk en de wijsheid van Salomo in Mattheus 6. Ook over Jona en de Ninevieten lezen we in het Nieuwe Testament terug.

De Here Jezus herinnert immers aan de bekering van Ninevé. Hij stelt het aan Israël tot voorbeeld. Jezus waarschuwt de joden, vooral de Farizeeën, dat de inwoners van Ninevé zullen opstaan bij Jezus' wederkomst. Ze kunnen tegen hen getuigen áls ze zich niet bekeren. Deze verwijzing lezen we in Mattheus 12. Oudtestamentische gegevens zien we dus in het Nieuwe Testament terug.

We mogen het sterker zeggen: verschillende namen en gebeurtenissen uit het Oude Testament komen niet alleen in het Nieuwe Testament terug, ze slaan soms direct op Jezus zelf, op zijn leven, zijn komen en werken in de wereld en op zijn wederkomst. Ook dát is met Jona het geval. Want, zegt Jezus, Israël wil graag tekenen zien! Maar ze krijgen, zegt Hij, geen ander teken dan dat van Jona.

Zoals Jona drie dagen en drie nachten in het binnenste van de vis zat en uiteindelijk door de vis werd uitgespuugd, zo zal Jezus drie dagen en drie nachten verblijven in de schoot van de aarde. Jezus paste zelf het gebeuren van Jona op zich toe. De vis die Jona opslokte is voor veel christenen een teken van het christelijke geloof geworden omdat dit woord staat voor de naam van Jezus.

Dat klopt niet echt. Niet de vis werd een teken van Jezus, maar de man Jona zelf! Want Jezus is volgens Hebreeuwse telling drie dagen in de schoot van de aarde begraven geweest, na drie dagen tevoorschijn gekomen en aan de discipelen verschenen. Joden telden immers de eerste dag voluit mee, ook al was het pas vrijdag laat dat Jezus stierf en begraven werd.

Het feit dat zowel de bekering van de bevolking van Ninevé alsook Jona's ervaring direct met Jezus te maken had, bewijst hoe belangrijk dit Bijbelboekje van Jona is.

Bovendien, als we de hoofdstukken van het boekje Jona doorlezen, kun je je steeds afvragen: voor wie is dit boekje, deze profetie, bedoeld? Is het geschreven voor heidenen, voor hen een les over de wereldstad Ninevé? Of gaat het om Israël zelf, de joden? Was het misschien meer een boodschap voor Gods eigen volk dan voor heidenen, voor die grote wereldstad? Het werd immers door Gods Geest aan Israël in boekvorm gegeven!

Het antwoord is niet moeilijk. Het is geen dilemma: òf Ninevé, òf Israël die de profetie ter harte moesten nemen. Het was bedoeld voor Israël zowel als Ninevé, zelfs voor Jona!

Dat wil ik graag uitleggen. Jona's profetie was bedoeld èn voor Ninevé èn voor Israël èn voor de profeet. Dat blijkt zeker in het laatste hoofdstuk, in onze tekst. De groei en verdorring van de 'wonderboom' was aanschouwelijk onderwijs allereerst voor Jona zelf. Wanneer de Here zich in hoofdstuk 4 tot de profeet richt met een vraag die eigenlijk geen vraag maar een uitroep is, dan spreekt de Here allereerst Jona aan. Het is alsof de vraag van de Here in de lucht blijft hangen. Toch bevat het een heldere boodschap.

Vooraf in hoofdstuk 4 kun je je afvragen: wie moest zich eigenlijk bekeren? Ninevé, Israël of Jona? Bleef Jona misschien onbekeerd? Van hem wordt geen reactie meer vermeld. Het laatste woord is aan de Here God.

Het gaat in onze tekst om waarachtige bekering. Met die oproep hebben ook wij vandaag alles te maken als we in het optreden van Jezus, onze grote profeet geloven! We leren hier onze Profeet Jezus al bij voorbaat kennen, Gods werk voor ons.

De boodschap van onze tekst en van dit hoofdstuk vat ik samen als volgt:

Godsverering vergt ware bekering

Dat geldt: 1. Jona en Israël

2. Ninevé en de gehele wereld

Waarom is dit een wonderlijk boekje, de profetie van Jona? Waarom is het laatste hoofdstuk een wonderlijk verhaal? Vanwege die wonderboom waar dit hoofdstuk over spreekt? Dat lijkt me niet zozeer het geval.

Zeker, het gaat om een wonderboom. Deze verschijnt plotseling. Daarin zie je de Here als Schepper bezig. Hij toont eigenhandig hoe Hij werkt. Hij sluit aan bij wat Hij geschapen heeft en maakt gebruik van wat in zekere zin normaal is in de natuur, in zijn schepping.

Het was en is vandaag bekend hoe snel de zogeheten wonderboom, de ricinusplant of -boom groeide. Per dag kan dat wel 20 cm zijn, zeker in het Middellandse zeeklimaat. En de boom kan een hoogte bereiken van zo'n 12 à 15 meter. En deze boom staat en stond bekend om zijn forse bladerdak.

Je kunt je voorstellen hoe blij Jona was met juist deze snel groeiende en schaduwrijke boom!

Dan laat God een verzengende wind waaien wanneer de zon weer is opgegaan; let wel: NADAT de boom verdord is!

Dat is geen toeval. Jona kon daaruit opmaken dat God met *hem* bezig was: God zorgt voor die ellendig hete wind, zodat Jona des te meer de schaduw en bescherming mist. De oorzaak van verdorring is in de natuur trouwens ook een bekend verschijnsel.

Er was en is nog altijd een bepaalde worm waar juist deze boom niet tegen bestand is. Gaat die bepaalde worm knagen aan de wortels dan is het snel gedaan met deze boom.

Kortom, eigenlijk is het allemaal niet zo verbazingwekkend, wat die boom betreft. Het enige opvallende was en is dat het groeiproces *extra* snel ging: in één dag stond de boom kant en klaar voor Jona. En in één nacht, dus ook weer extra snel, ging de boom te gronde. Het proces ging echt opvallend vlug.

Het wonderlijke van dit hoofdstuk zit niet zozeer in die boom. Maar daarin dat God met eigen hand aan Jona BLIJFT werken, tot Jona BLIJFT spreken. Jona wordt bij wijze van spreken niet met een draai om de oren weggezet. Nee, *wonderlijk mild* gaat de Here om met Jona, de profeet. Dat valt in onze tekst echt op; evenals de milde manier waarop de Here omgaat met de bevolking van Ninevé.

Als je onze tekst leest, ga je iets begrijpen van wat het Nieuwe Testament leert: God heeft de wereld lief, zelfs zo dat Hij zijn Zoon als de grote profeet zendt. Hij keert zich niet zomaar tegen mensen, keert volken, heidenen, ook zijn tegenstribbelende profeet Jona niet zo maar de rug toe! Hij snauwt Jona niet af. Gods manier van spreken en doen valt op.

Wonderlijk mild roept God Jona tot *bezinning*. Zo in de trant van: 'denk nou eens na'. Wie ben je nou eigenlijk? Tegenover de zelfverdediging van Jona (zie het begin van dit hoofdstuk en vlak voor onze tekst: 'terecht ben ik erg kwaad'), tegenover die zelfverdediging van Jona staat Gods milde barmhartigheid.

God roept op tot bezinning, zoals de Here ons altijd tot nadenken roept over ons zelf, juist door alle gebeurtenissen in ons leven heen: wie ben je nou eigenlijk, wat bezielt jou? Dat leren we niet uit de gebeurtenissen zelf, maar van boven af, vanuit Gods openbaring. Zo in vers 4, en opnieuw vlak voor onze tekst voor de tweede keer stelt de Here een vraag aan een erg boze Jona: ben je terecht vertoornd?

Misschien was Jona nogal opvliegerig, driftig van karakter, vlug geërgerd en snel kwaad, een echt gevoelsmens. Dat kun je soms hebben met mensen, ook met profeten en dominees of ouderlingen. Ze kunnen snel blij maar ook snel geprikkeld of zelfs gauw diep treurig zijn.

Dat was Jona. Jona weet het allemaal beter dan anderen. Hij wordt erg kwaad wanneer hij merkt dat er over Ninevé geen ellendig onheil losbarstte. Daar ergert hij zich geweldig aan.

Hij wordt ook verschrikkelijk kwaad als de boom hem geen bescherming meer biedt. Er is dus alle reden Jona tot bezinning te roepen. Dan dringt de Here diep door in het hart van Jona. Hij grijpt bij Jona tot diep in zijn gedachten in. Want wat is er ten diepste aan de hand?

Jona citeert de Bijbel toen hij zijn probleem uitschreeuwde tegen de Here. Hij gebruikt Bijbelse woorden. Wat is zijn probleem?

Hij dacht precies het omgekeerde van wat veel mensen vandaag bezighoudt. Vandaag zeggen velen: als er een God bestaat, dan mag, dan kan er toch geen ellende zijn? Dan zouden er geen rampen gebeuren, toch? God is toch een God van liefde, van zegen?

Jona zegt het omgekeerd: God is liefde en daarom(!) gaat het oordeel over Ninevé niet door! Zo rechtvaardigt hij zichzelf: Heb ik het niet gezegd? Daarom vluchtte ik naar Tarsis; zie het begin van dit vierde hoofdstuk! Ik wist het wel, zegt hij! Daarom citeert hij Exodus 34 vers 6, maar niet vers 7!

Daar gaat het over Mozes. Blijkens Exodus 33 en 34 is Mozes ongerust. De Here beveelt Mozes met het volk weg te trekken van de berg Sinaï, weg van de Horeb. Dat ziet Mozes niet zitten. Hij vraagt zekerheid. Hij verlangt de heerlijkheid van God te zien, voor zijn eigen bevestiging, voor eigen zekerheid. Dat zal hem rustig maken en moed geven.

De Here ging daar op in. Want toen zei de Here hem: Ik zal aan je voorbij gaan. En dat gebeurde.

We lezen het in Exod. 34: 6: de Here trok aan Mozes voorbij. Mozes hoorde de naam van de Here uitroepen. Letterlijk staat er: "De Here riep zijn naam uit: barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van goedertierenheid en trouw".

Kijk: dáár ligt het probleem van Jona: de Here vergeeft toch wel. Mijn missie is zinloos. God is altijd barmhartig en mild! Daarom komt het oordeel niet over Ninevé. Zijn missie was echt zinloos. Dat bracht Jona tot boosheid, tot zijn uitroep: 'laat mij maar sterven, ik ben liever dood dan levend'.

Dus wat doet Jona in zijn hart? Hij citeert de bijbel slechts voor de helft. Vers 7 van Exod. 34 spreekt over Gods rechtvaardigheid, vers 6 over Gods barmhartigheid!

Jona zet Gods rechtvaardigheid en Gods oordeel tegenover Gods liefde en barmhartigheid.

Tegenwoordig hoor je het omgekeerde. Men wil van Gods oordeel niet weten, wel van zegen. Als er een God bestaat, dan moet Hij zegen en liefde brengen. Zo hoor je mensen Gods barmhartigheid uitspelen tegen Gods rechtvaardigheid en zijn straffende hand.

Jona doet het andersom. Hij speelt Gods barmhartigheid uit tegen anderzijds Gods rechtvaardigheid.

Daarom zegt hij in zijn hart: mijn missie is niet uitvoerbaar. Dat wordt niks. God zal toch wel barmhartig zijn en de wereldstad Ninevé niet oordelen maar ontzien en sparen.

Hij is als toeschouwer buiten de stad op een heuvel gaan zitten. Van een afstandje kijkt hij toe en wacht af wat er zal gebeuren; met een ongezonde portie wantrouwen in zijn hart.

Ook dat kan trouwens nog altijd gemakkelijk je houding zijn. Bij allerlei mensen, ook kerkmensen kan het gebeuren. Afstandelijk toekijken en in je hart denken: het wordt toch niks, bijv. met de kerk. Op een afstandje als toeschouwer kritiek leveren en Gods oordeel wegwerken en wegredeneren, uitspelen tegen zijn liefde, zijn goedheid! En dat met de hand op de halve Bijbel, lekker toeschouwer blijven en verder niets!

Tegenover die afstandelijke houding riep God Jona en roept God ons tot bezinning en tot *betrokkenheid*! Daarom legt de Here in onze tekst uit wat Hij deed met die wonderboom. Het was een les voor de profeet! Jona had Gods werk moeten ontdekken. Want inderdaad: God is een God van liefde. Maar Hij is ook rechtvaardig. Dat valt bij Hem niet tegenover zijn liefde uit te spelen. En dat brengt de Here zijn kinderen altijd mild onder ogen.

Jona moet het leren. Het is toch niet rechtvaardig om een wereldstad weg te vagen en te straffen, nadat men zich heeft bekeerd! Dat is toch niet geloofwaardig? Want, zo staat hier, de Here is immers betrokken bij Ninevé. Daarom dat voorbeeld van die boom. Zoals een tuinman betrokken is bij alles wat hij als tuinman laat groeien en bloeien, zo is de Here betrokken bij de groei van een wereldstad.

Dat geldt ook vandaag. Mensen zijn vaak betrokken bij de natuur, bij de schepping. Vooral wanneer ze zelf bomen en struiken hebben geplant, of hebben gekoesterd om wat voor reden ook.

Je mag vandaag bomen en struiken niet zo maar omkappen. Betrokkenen, je burens bijvoorbeeld, moet je er in kennen en vragen of zij het er mee eens zijn als je gaat kappen. Ook zij zijn betrokken bij de bomen die er groeien. Denk aan wat een tijd geleden zo'n discussie in Amsterdam opleverde: de boom bij het achterhuis van Anne Frank. En zoiets herhaalt zich vaak bij bomen en struiken. Men voelt zich betrokken bij de natuur.

Maar Jona had geen persoonlijke relatie met die wonderboom, toch? Wel deed het hem verdriet dat de boom verdwijnt. Tegenover zijn afstandelijke houding jegens Ninevé stelt de Here zijn betrokkenheid als Schepper bij de mensen van de wereldstad. Daarom staat in onze tekst het aantal van al die mensen vermeld en worden de dieren genoemd. De Here wijst daarmee op Zijn intieme, persoonlijke relatie met de mensen van Ninevé. Het is toch niet rechtvaardig om al die mensen in het verderf te storten, zeker niet rechtvaardig nu ze zich hebben bekeerd?

Gods liefde, barmhartigheid en goedheid sporen met zijn rechtvaardigheid. Misschien zat een joods probleem Jona dwars: waren buitenlanders, buitenstaanders Gods straf niet waardig als mensen die leven buiten Gods verbond?

Het antwoord van de Here is in ieder geval voluit evangelie. En je ziet hier al een voorspel van wat in het Nieuwe Testament overduidelijk wordt. Daar staat het voor eeuwen vast: God heeft de wereld, de mensenwereld lief. God zond immers zijn Zoon naar deze wereld, een wereld die deelt in de liefde van God. Als Schepper blijft Hij betrokken op alle volken en wie zich ook maar bekeert, kan er zeker van zijn dat hij of zij in Gods liefde deelt! Dat geldt in Christus vandaag met vernieuwde kracht: wees daar maar zeker van! Hij keert niemand voor Zijn tijd de rug toe!

Het is een boodschap voor Jona, voor Israël. Jezus herinnert eraan. Hij maant het volk tot echte bekering om werkelijk de geloofsvrucht van zijn komst, van zijn werk te tonen. Het was en is een boodschap tegelijk voor een wereldstad als Ninevé, voor onze wereld vandaag.

God wijst concreet op zijn relatie met Ninevé. Hij legt uit dat het om 120 duizend mensen gaat, en om al de dieren. Hij volstaat niet met een algehele verwijzing naar de stad, naar de naam van de stad alleen. Hij wijst concreet naar alle burgers en bewoners, inclusief het vee.

We gaan nog even terug naar wat er over Ninevé vermeld staat. Lees er niet over heen!

In hoofdstuk 3 wordt gezegd dat Jona zijn werk in de wereldstad begint. Hij heeft er aardig wat tijd voor nodig. Drie dagreizen kost het hem de hele stad tot bekering op te roepen. En, let wel, dan staat er dat Jona één dag, ja: letterlijk slechts 1 dag(!), bezig is of de burgers bekeren zich, inclusief de koning.

Na slechts één dag komt de hele wereldstad in rep en roer. Iedereen komt tot bekering. Er wordt boete gedaan en ieder keert zich tot de God van Jona. Is dat geen verbluffend resultaat. Een wonder zelfs! Zo snel!

Zit daarin niet het grote wonder van dit hoofdstuk?

Stel het je vandaag voor.

Als gemeente te (preeklezer: vul uw stad of dorp a.u.b. in!) hebt u misschien een moeilijke periode achter de rug; een vacante tijd misschien. Stelt u zich voor dat u als gemeente weer bijeenkomt, bijvoorbeeld de eerste keer dat er een predikant is begroet en bevestigd.

Dan komt zijn eerste zondagswerk voor u als gemeente. En meteen die eerste dag, bekeert zich de hele gemeente. Alles wat er verkeerd gedaan en gezegd was, wordt opgeruimd.

Zo was het bij Jona: hij heeft nog maar één dag gepreekt, één zondag en dan al zeggen alle toehoorders zoiets als: laten we morgen een gemeentevergadering houden. Dan gaan we ons samen voor God verootmoedigen en alles weg doen wat er in onze onderlinge omgang en in onze aanbidding van God verkeerd is gezegd, is gedaan en is gegaan! Alle zonde doen we samen weg, na een eerste zondag met de nieuwe dominee. We bekeren ons en beginnen met een schone lei, echt opnieuw voor de Here God om te leven naar zijn wil. Dat zou toch wonderlijk mooi zijn?

Zou dat geen lichtend, wonderlijk getuigenis zijn? De gehele wereldstad Ninevé heeft er niet veel tijd voor nodig. De koning komt van zijn troon af en geeft het voorbeeld: de gehele stad is in rouw gedompeld en bekeerde zich.

Was dat geen reden om juist een gat van geluk en blijdschap in de lucht te springen??

Maar wat gebeurt er: Jona wordt kwaad. Kun je je het voorstellen? Denk het je elke zondag in: de gemeente bekeert zich. Kerkmensen overwinnen zichzelf. Ze gaan de Here van harte en opnieuw vereren: is dat geen reden om samen geweldig blij te zijn?

Je gelooft immers niet alleen, niet voor jezelf, maar samen! En als je dan samen weer een zondag in de kerk gekomen bent tot verering van God in Jezus Christus, is dat geen sterke reden om blij naar huis te gaan en in dat spoor van bekering en blijdschap verder te werken en te leven? God laat in Christus toch eigenhandig zien dat Hij bezig is aan het heil van de wereld?

Jezus Christus onze grote profeet is bezig de wereld, gereinigd van ongeloof en dwaling, aan zijn Vader in de hemel terug te geven. Dat zie je in *kerkdiensten* telkens toch gebeuren: Jezus brengt ons als zijn discipelen terug tot de Vader als zijn kinderen! Mensen bekeren zich. De Geest werkt onder mensen!

Want God is nog steeds betrokken bij alle volken. Hij laat de wereld zijn gang gaan. Maar Hij kan en wil zich niet afkeren van de volken. Dat doet Hij echt niet graag.

Zo klonk het tot Jona: hoe kan Ik als zijnde betrokken bij Ninevé, hen loslaten? Daar was bovendien toen helemaal geen reden meer voor na de bekering van de Ninevieten. En een liefhebbend Vader laat niet graag los wie Hem dierbaar zijn! In Christus zie je dat elke zondag vervuld wanneer wij samenkomen. Uit alle volken bekeren mensen zich tot Hem. Laten we ook voor de joden bidden dat zij Jezus Christus als hun Redder aanvaarden.

Ze krijgen vandaag ook geen ander teken dan dat van Jona. Jezus is uit de schoot van de aarde opgestaan en doet zijn wereldrijk komen. Want God blijft barmhartig en Hij is rechtvaardig. De vraag naar, de roep om bekering hangt nog steeds in de lucht, en wel tot Jezus wederkomt.

Dus lezen we hier in onze tekst het evangelie, deze boodschap:

De vraag naar, de roep om bekering blijft nog altijd via onze tekst in de lucht hangen, want de Here wil zoveel mogelijk mensen met liefde in Zijn koninkrijk ontvangen!

Amen